

ки з однорідними ознаками, а й створюють передумови для розробки методичних підходів до оцінки окремих видів економічної безпеки підприємства та інтегрування одержаних результатів. Крім цього, такі класифікації дозволяють розробити ефективний механізм управління економічною безпекою.

Література

1. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны: Монография / Г.А. Андрощук, П.П. Крайнев. – К.: Издательский Дом «Ин Юре», 2000. – 400 с.
2. Забродський В.А. Собственность, экономическая безопасность и государство / В.А. Забродский, Н.А. Кизим. – Харьков: АО «Бизнес-Информ», 1997. – 96 с.
3. Чумарин И.Г. Тайна предприятия: что и как защищать / И.Г. Чумарин. – Издательство ДНК, 2001. – 160 с.
4. Шлыков В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В.В. Шлыков. – СПб.: «Алетейя», 1999. – 138 с.
5. Бендиков М.А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития / М.А. Бендиков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – №2. – С. 17–29.
6. Тамбовцев В.Л. Объекты экономической безопасности России / В.Л. Тамбовцев // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С. 45–54.

7. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2003. – 608 с.
8. Манів З.О. Економіка підприємства / З.О. Манів, І.М. Луцький – 2-е вид. – К.: Знання, 2006. – 580 с.
9. Нуснова О.В. Експрес-діагностика економічної кризи підприємства: Монографія / О.В. Нуснова, Є.В. Міщук. – Кривий Ріг: Вид. ФО-П Чернявський Д.О., 2011. – 220 с.
10. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: [Монография] / А.В. Козаченко, В.П. Пономарьев, А.Н. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
11. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
12. Андрушків Б.М. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство / Б.М. Андрушків. – Тернопіль: Вид. Терно-граф, 2008. – 424 с.
13. Мак-Мак В.П. Служба безпеки підприємства / В.П. Мак-Мак. – М.: Баярд, 2003. – 208 с.
14. Довбня С.Б., Гічова Н.Ю. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства // Фінанси підприємства. – 2008. – №4 – С. 88–97.
15. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: моногр.. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 436 с.

Н.М. ДАВИДЕНКО,
к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Впровадження корпоративного імперативу в процесі розвитку корпоративного управління в агробізнесі

У статті обґрунтована необхідність адаптації та запровадження обов'язкового дотримання принципів корпоративного управління в агробізнесі, впровадження дефініції «корпоративний імператив».

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративний імператив, агробізнес, принципи корпоративного управління.

В статье обоснована необходимость адаптации и внедрения обязательного соблюдения принципов корпоративного управления в агробизнесе и введения дефиниции «корпоративный императив».

Ключевые слова: корпоративное управление, корпоративный императив, агробизнес, принципы корпоративного управления.

In the article reasonable necessity of input of obligatory observance of principles of corporate management in an agribusiness and input of definition «corporate imperative».

Keywords: corporate management, corporate imperative, agribusiness, principles of corporate management.

Постановка проблеми. Формування і дія ринкових відносин в Україні супроводжується неухильним розширенням корпоративної діяльності на підприємствах АПК, є одним із ключових аспектів ефективних умов ведення бізнесу в агропромисловому виробництві. Саме механізм ефективного корпоративного управління на основі розробки стратегії розвитку підприємств АПК значно розширює можливість залучення інвестицій, сприяє зростанню продуктивності праці, конкурентоспроможності корпоративних підприємств, є умовою підвищення вартості їх акцій.

В основу соціально-економічних перетворень у галузях АПК має бути закладена нова ідеологія виробничих та фінансових відносин. Усе це значно підвищує роль організаційних і соціальних рішень, які мають враховувати ймовірність виникнення ризику в процесі господарювання акціонерних товариств. На сучасному етапі розробка і втілення в практику господарювання стратегій розвитку корпоративних підприємств охоплює системне вирішення ряду інших складних для умов України проблем, зокрема розміщення і

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

спеціалізації сільськогосподарського виробництва, дотримання принципів корпоративного управління, використання спеціальної техніки в сільському господарстві, недопущення парцеляризації (подрібнення) виробництва тощо.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В роботах вітчизняних авторів досліджуються різноманітні аспекти корпоративного управління на певних етапах розвитку ринкових економічних процесів, які його обумовлюють. Вагомий внесок у дослідження проблеми розвитку корпоративного управління в агробізнесі внесли відомі вітчизняні дослідники В. Андрійчук, П. Гайдуцький, Ю. Губені, С. Дем'яненко, В. Збарський, С. Кваша, Ю. Лупенко, М. Малік, Л. Молдаван, В. Месель-Веселяк, П. Саблук, Л. Федулова, В. Юрчишин та ін. Проте стан вітчизняного сільськогосподарського виробництва вказує на недостатню увагу до проблем розвитку корпоративного управління в агробізнесі. Це зумовило необхідність проведення окремого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні рівнів системи корпоративного управління та обґрунтуванні необхідності запровадження обов'язкового дотримання принципів корпоративного управління в агробізнесі, запровадження дефініції «корпоративний імператив».

Виклад основного матеріалу. Вивчення досвіду економічно розвинених країн показує, що своїми успіхами вони багато в чому завдячують системі управління виробництвом та обміном матеріальних благ, що дістала назву «менеджмент».

Менеджмент як управління в умовах ринку забезпечує орієнтацію підприємства на задоволення потреб ринку, на запити конкретних споживачів, на організацію виробництва тих видів продукції, які користуються попитом та здатні приносити підприємству передбачуваний прибуток.

Встановлено, що для сучасного управління характерні:

- стійке прагнення до підвищення ефективності виробництва та бізнесу в цілому;
- широка господарська самостійність, що забезпечує свободу прийняття рішень тим, хто несе відповідальність за кінцеві результати функціонування підприємства на ринку;
- постійне корегування цілей та програм підприємства залежно від стану ринку;

– орієнтація на досягнення запланованого кінцевого результату діяльності підприємства;

– використання сучасної інформаційної бази для багатоваріантних рахунків, використання ПЕОМ при прийнятті управлінських рішень;

– оцінка управлінської діяльності на основі реально досягнутих результатів; проведення поглибленого економічного аналізу кожного управлінського рішення, здійснення управління на основі передбачення змін;

– врахування ризиків при реалізації цілей та задач підприємства; підвищення ролі маркетингу в бізнесі до ключової.

В умовах ринкової економіки вітчизняні підприємства АПК переймають методи управління у країн, які вже добре їх освоїли. Але, як засвідчує практика, якими б не привабливими не були такі методи, їх необхідно адаптувати до умов вітчизняної дійсності. Як уже згадувалося, термін «менеджмент» трактується достатньо широко. Можна сказати, що це – система поточного та перспективного планування, прогнозування та організації виробництва, реалізації продукції, робіт та послуг з метою отримання максимального прибутку, тобто це теорія і практика управління виробництвом і його персоналом в умовах ринку.

Менеджмент має свій властивий йому економічний механізм, який спрямований на вирішення конкретних проблем як взаємодії колективів підрозділів підприємства, його співробітників в реалізації соціально-економічних, технологічних, соціально-психологічних завдань, які виникають у процесі господарської діяльності підприємства, так і взаємодії підприємства із зовнішніми суб'єктами.

Для сучасного етапу розвитку теорії та практики менеджменту визначальним є концептуальний підхід на основі взаємного погодження принципів та інструментів управління.

Проблематика корпоративного управління останнім часом посідає одне з центральних місць у системі економічних наук. Корпоративне управління поєднує в собі норми законодавства та практику господарювання у недержавному секторі, що дає змогу акціонерним товариствам залучати фінансові та людські ресурси, ефективно здійснювати господарську діяльність і таким чином нагромаджувати довгострокову економіч-

Структура рівнів системи корпоративного управління*

* Складено автором.

ну вартість через підвищення ліквідності акцій, захищаючи при цьому інтереси акціонерів та суспільства в цілому.

Корпоративне управління не є ізольованим від загального менеджменту та представляє собою один із його підрозділів, специфіка якого базується на відокремленні власності на капітал від можливості ним безпосередньо управляти. У країнах із ринковою економікою проблема корпоративного управління є добре відомою та полягає у забезпеченні діяльності менеджменту по управлінню підприємством в інтересах власників.

На нашу думку, корпоративне управління – це система організаційно-правових, фінансових та інформаційних взаємозв'язків регулювання власником руху його корпоративних прав із метою максималізації прибутку, відшкодування витрат через отримання частки майна при його ліквідації, можливих спекулятивних операцій з корпоративними правами, прагнення до економії на трансакційних витратах та одержання конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках [1].

Структура системи корпоративного менеджменту та зміст її функцій на відповідних рівнях представлені на рисунку.

Структура управління показує, кому підпорядковане підприємство і якими мають бути її цілі та пріоритети. За структурою управління можна також визначити, як має функціонувати підприємство та яким чином мають бути розподілені повноваження зацікавлених сторін.

Отже, система корпоративного управління включає сукупність юридичних і соціально-поведінкових норм та правил, у рамках яких функціонує акціонерне товариство і на базі яких будуються взаємовідносини між його учасниками.

Аналіз зарубіжного досвіду корпоративного управління підтверджує можливість застосування ряду принципів і елементів в умовах формування корпоративних відносин в агробізнесі в Україні.

Враховувати інтереси різних груп акціонерів дозволяє законодавче закріплення і запровадження у практику принципів корпоративного управління.

Організація з питань економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розробила перелік загальних принципів корпоративного управління, що можуть бути використані в законодавстві країнами з перехідною економікою. Ці принципи, які не є обов'язковими для застосування навіть для країн – членів ОЕСР, є спробою міжнародної спільноти створити загальноприйняті основи корпоративного управління [3].

В Україні принципи корпоративного управління були затверджені Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України в грудні 2003 року після більш ніж річної роботи групи експертів, що розробляла цей документ. Принципи враховують світовий досвід і містять багато прогресивних і нових концепцій, що ще не прописані в законодавстві. Акціонерні товариства зможуть закріпити добровільні рекомендації Принципів у своїх внутрішніх положеннях, надавши їм статус обов'язкових. Таким чином вони зможуть врегулювати багато непростих ситуацій, не

унормованих законодавством. Цей документ дає відповіді не тільки на питання, як мобілізувати капітал, але й яким чином здійснювати належний контроль за його ефективним використанням [2].

Проте на відміну від зарубіжних корпорацій, які відкрито заявляють про свою філософію і принципи, розвиток корпоративного управління в агробізнесі України супроводжується інформаційною закритістю і непрозорістю, небажанням афішувати свою фінансову стійкість та стратегію розвитку.

Ця ситуація зумовлюється нестабільністю внутрішнього і зовнішнього середовища, що породжує невпевненість у реакції акціонерів і інвесторів у випадку порушення термінів виконання зобов'язань, але, з іншого боку, викликає сумніви у потенційних акціонерів й інвесторів щодо доцільності вкладень капіталу і інвестицій.

При розгляді достатності реалізації принципів за групами О. Мендрулом було встановлено, що найбільші проблеми існують при реалізації прав акціонерів і прозорості дій корпорацій, а найменші – в реалізації обов'язків ради як головного органу управління акціонерним товариством (незважаючи на те, що законодавчо права спостережних рад не закріплені). Це підтверджує його висновок про замкненість національних корпорацій, орієнтацію їх на інтереси стратегічних інвесторів та ігнорування прав дрібних інвесторів, а також закритість від більшості зацікавлених осіб [6].

Окрім того, принципи корпоративного управління дають відповіді не тільки на питання, як мобілізувати капітал, а й яким чином здійснювати належний контроль за його ефективним використанням. Відповідь на це питання є ключовим завданням корпоративного управління і обумовлена проблемою, яка виникла внаслідок розмежування функцій власності та управління і необхідністю приділення належної уваги захисту прав інвесторів в умовах, коли одні особи володіють товариством, а інші ним управляють.

З огляду на це принципи корпоративного управління адресовані насамперед тим українським підприємствам, яким потрібні інвестиції і які готові для їх залучення відповідати найвищим стандартам корпоративного управління. Потенційно – це відкриті акціонерні товариства, акції яких купуються та продаються на організованому фондовому ринку. Разом з тим документ містить універсальні принципи та рекомендації щодо ефективного управління товариством. Тому його положення можуть застосовувати як акціонерні товариства, так й інші види товариств у частині, яка відповідає нормам чинного законодавства, що регулює їх діяльність.

Розроблені ОЕСР принципи корпоративного управління сформульовані таким чином, щоб охопити різні існуючі моделі [4].

До них віднесено такі: захист прав власників (акціонерів), однакове ставлення до всіх акціонерів, визнання законних прав усіх зацікавлених осіб та заохочення їх до активного співробітництва із самою компанією, своєчасне й точне розкриття суттєвої інформації, ефективний контроль.

Тому в сучасних умовах відчувається гостра необхідність в адаптації і впровадженні у діяльність українських аграрних корпорацій принципів на умовах імперативу (тобто на умовах наказу, закону) принципів, що складають основу діяльності зарубіжних корпорацій протягом тривалого періоду їх розвитку.

З метою проведення ґрунтовного дослідження інституційних підвалин корпоративного управління в агробізнесі ми пропонуємо ввести у категоріальний апарат економічної теорії поняття «корпоративний імператив», під яким будемо розуміти умови і фактори обов'язкового досягнення ефективності програмно – цільових витрат, якості виробленої продукції, прогнозних (планових) проміжних і кінцевих результатів в корпоративних підприємствах.

Корпоративне управління в агробізнесі на основі корпоративного імперативу буде сприяти не лише задоволенню вимог потенційних інвесторів, але й буде основою визначення довгострокових цілей, а відповідно й узгодження довгострокових і короткострокових планів розвитку корпоративних підприємств.

Як основні мотиви, що зумовлюють необхідність впровадження корпоративного імперативу, можна виділити те, що він буде забезпечувати:

- керівництво системою поточного та стратегічного планування проміжних і кінцевих результатів, визначення границь бізнес-операцій;
- обов'язкового досягнення ефективності програмно – цільових витрат, загальних цілей, які виходять за межі індивідуальних амбіцій власників акцій чи потреб окремих осіб;
- поширення відчуття згуртованості серед персоналу всіх рівнів, що сприятиме побудові сильної організаційної культури.

Висновки

Розвиток корпоративного управління в агробізнесі України знаходиться на етапі становлення, з урахуванням прогресивного світового досвіду. Разом із тим розвиток українського корпоративного управління в агробізнесі потребує урахування його особливостей, специфіки, адже специфіка формування корпоративного сектору в різних економічних системах впливає на його подальший розвиток та створює умови або обмеження для наступного розвитку та інтеграції в світову економіку. Усвідомлення сутності корпоративності, філософії агробізнесу, впровадження імперативу в дотриманні принципів – є шляхом до ефективного корпоративного управління в українському агробізнесі.

Література

1. Давиденко Н.М. Економічна природа корпоративного управління // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. 4 (95), 2009. – С. 20–22.
2. Давиденко Н.М. Принципи фінансового управління корпоративним сектором економіки України // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – Кам'янець-Подільський, 2008, вип. 16. том 3. – С. 409–411.
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 №3480-IV// Відомості Верховної Ради України від 04.08.2006. – 2006 р., №31, с. 1126, стаття 268.
4. Євтушевський В.А. Основи корпоративного управління: навч. посіб. – К.: Знання – Прес, 2002. – 317с.
5. Корпоративное управление. Владельцы и наемные работники акционерного общества / Под редакцией Марека Хесселя. Фордхемский университет. – Пер. с англ. – М.: «Джон Уайли энд Санз», 1996. – 240 с.
6. Словарь иностранных слов. – 18-е изд., стер. – М.: Рус. яз., 1989. – 624 с.

Н.Д. БЕЛОУС,

к.е.н., доцент, Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

Узагальнення кількісних методів оцінки діяльності підприємств

Узагальнено теоретичні аспекти методики оцінки діяльності підприємств, визначено їх характеристику, окреслено їхні переваги та недоліки. Дослідження присвячено оптимізації методики оцінки діяльності підприємств на основі світових тенденцій та існуючих наукових розробок з метою підвищення ефективності управління підприємницьких структур.

Ключові слова: методика оцінки діяльності підприємств, оптимізація, ефективність управління.

Обобщены теоретические аспекты методики оценки деятельности предприятий, определена их характери-

стика, очерчены их преимущества и недостатки. Исследование посвящено оптимизации методики оценки деятельности предприятий на основе мировых тенденций и существующих научных разработок с целью повышения эффективности управления предпринимательских структур.

Ключевые слова: методика оценки деятельности предприятий, оптимизация, эффективность управления предпринимательских структур.

Generalized theoretical aspects of method of estimation of activity of enterprises, certainly their description, outli-